

LAKIALOITE 133/2006 vp

Laki sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Suomalainen yhteiskunta ikääntyy nopeaan tahtiin, ja vanhusväestön määrä kasvaa suhteessa muihin väestöryhmiin. Samaan aikaan perheet eivät eri syistä hanki niin paljon lapsia, kuin he toivoisivat saavansa. Osasyynä tähän on nuorten naisten heikko asema työmarkkinoilla. Nuorten naisten on vaikea saada vakituista työtä, koska suurin osa vanhemmuuden kustannuksista on tullut työnantajan maksettaviksi. Pätkätyöt vaikuttavat perheiden talouteen. Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt, ja tämä koskee yhden vanhemman perheiden lisäksi erityisesti pienten lasten perheitä ja perheitä, joissa on monta lasta.

Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että vanhemmuuden kustannukset tasataan kokonaan kaikkien työnantajien kesken. Samalla ehdotamme isälle korvamerkityn vanhempainvapaan piden-

tämistä vaihtoehdoksi sille, että isien osallistumista lasten hoitamiseen lisättäisiin erisuuruksilla vanhempainrahoilla. Vanhemmuuden kustannusten tasaamisen yhteydessä ei ole myöskään kohtuullista jättää vähimmäismääräisellä vanhempainpäivärahalla olevia korotusten ulkopuolelle, sillä he ovat kaikkein heikoimmassa asemassa. Esitämme vähimmäismääräisen äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan korottamista työmarkkinatuen tasolle. Lisäksi esitämme adoptiovanhempien vanhempainvapaata pidennettäväksi 263 päivään hallituksen esittämän 200 päivän sijaan.

Aloite on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle (HE 112/2006 vp) ja osa vihreää vaihtoehtobudjettia.

PERUSTELUT

Vanhemmuuden kustannusten tasaaminen

Eri arvioiden mukaan työnantajalle kertyy kustannuksia lasta kohti 7 000—10 000 euroa, ja kokonaisuudessaan lasten syntymään liittyvien kustannusten on arvioitu olevan noin 160 miljoonaa euroa vuodessa, kun Kansaneläkelaitoksen korvaukset on otettu huomioon. Kustannuk-

set eivät jakaudu tasan työnantajien kesken, vaan niistä valtaosan kattaa äidin työnantaja. Hallituksen esityksen perusteella työnantaja saa täyden korvauksen vuosilomista ja nykyistä suuremman korvauksen äitiysvapaa-ajalta maksettusta palkasta, joka kuuluu monilla aloilla työehtosopimukseen. Vihreän eduskuntaryhmän mie-

lestä tämä ei ole riittävää, vaan vanhemmuuden kustannukset on tasattava kokonaan kaikkien työntantajien kesken.

Vihreän eduskuntaryhmän ehdotuksessa työntantajalle korvattaviksi kustannuksiksi tulisivat hallituksen esittämien parannusten lisäksi äitiysvapaan ajalta maksettu palkka tai vastaava korvaus kokonaan, raskauden aikana maksettu sairauslomapalkka enintään seitsemän päivän ajalta ja alle 10-vuotiaan lapsen äkillisesti sairastuttua tilapäisen hoitovapaan ajalta maksettu palkka enintään neljän päivän ajalta. Lisäksi korvattaisiin maksimissaan yhden kuukauden ajalta palkkakulut, jotka aiheutuvat äitiys- ja vanhempainvapaan ajalle työpaikalle palkatun sijaisen ja pitkältä yli neljän kuukauden perhevapaalta työhön palaavan työntekijän työhön perehdyttämisestä. Korvausta ei makseta enempää kuin se määrä, minkä työnantaja on ollut velvollinen maksamaan lain mukaisina kustannuksina.

Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että uudistuksen kustannukset katetaan työntantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Tästä huolimatta sairausvakuutusmaksua ei nosteta vuonna 2007. Vihreän eduskuntaryhmän ehdotus on hallituksen esitystä laajempi, mikä tarkoittaa, että jatkossa vakuutusmaksua voidaan joutua korottamaan noin 0,15 prosenttiyksiköllä, jotta vanhemmuuden kustannukset saadaan kokonaan tasattua. Korotus on kohtuullinen, mutta sen riittävyys tulee tarvittaessa arvioida tarkemmin. Sosiaaliturvamaksun korotustarve kustannusten kattamiseksi ei kokonaisuudessaan tule olemaan kohtuuton.

Isälle korvamerkityn vanhempainvapaan jatkaminen

Vanhemmuuden kustannusten tasaamisen lisäksi on välttämätöntä kannustaa isiä käyttämään nykyistä enemmän vanhempainvapaita, jotta tasa-arvo paranee niin työ- kuin perhe-elämässäkin. Tärkein syy siihen, miksi isät eivät käytä vanhempainvapaata, on taloudellinen tilanne. Muita syitä ovat työesteet, uralla eteneminen sekä työntantajien ja työtovereiden asenteet.

Isälle osoitetun vanhempainrahakauden rakentaminen on ohjausväline, jolla olisi hallituk-

sen esityksenkin mukaan merkittävä vaikutus isien vanhempainvapaan käyttöön. Nykyinen isäkuukausi on jo ollut askel tähän suuntaan, sillä 12 lisäpäivää on tarkoitettu vain isän käyttöön. Isäkuukauden pidentäminen on hallituksen esittämää isän korotettua päivärahaa koskevaa esitystä tehokkaampi ja tasapuolisempi tapa kannustaa isiä käyttämään vanhempainvapaata.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä isälle tarkoitettua päivarahakautta on pidennettävä 36 päivällä. Näin isä, joka käyttää 12 päivää vanhempien yhteisestä vanhempainrahakaudesta, voi käyttää nykyisen 12 lisäpäivän sijaan 48 lisäpäivää. Näin isällä on ansiosidonnainen kolmen kuukauden jakso, jonka käyttäminen olisi perheelle edullista. Tämä yhdistettynä hallituksen esitykseen, jolla isäkuukauden käyttöajan kohtaa joustavoitetaan, tarkoittaa isien vanhempainvapaiden merkittävää lisääntymistä. Kun isät ottavat nykyistä laajemmin vastuuta pienten lasten hoidosta, se voi jatkossa tarkoittaa, että yhä suurempi osa isistä käyttää myös hoitovapaoikeutta ja oikeutta vanhempien yhteiseen vanhempainrahakauteen.

Vihreä eduskuntaryhmä on jättänyt talousarvioaloitteen, jossa ehdotetaan rahoitus nykyistä pidemmän isälle korvamerkityn vanhempainvapaan kustannusten kattamiseen.

Vähimmäismääräisen vanhempainpäivärahan korottaminen

Vähimmäismääräistä vanhempainpäivärahaa saaneiden naisten määrä kasvoi voimakkaasti 1990-luvulla. Kun vuonna 1990 vanhempainpäivärahaa saaneista äideistä vain 5,3 prosenttia sai sitä vähimmäismääräisenä, oli vastaava osuus vuonna 1996 jo 30,1 prosenttia. Vähimmäismääräisen vanhempainpäivärahan saajien määrä on jäänyt myönteisestä kehityksestä huolimatta pysyvästi varsin korkealle tasolle. Vuonna 2005 maksettiin 19,7 prosenttia äitien vanhempainpäivärahoista vähimmäismääräisinä.

Vähimmäistaso on niin matala, että sen perustelun mukaisuus on kyseenalainen. On täysin kohtuutonta, että samalla kun hallituksen esitys parantaa kaikkien muiden vanhempainpäivärahasaajien asemaa, vähimmäistaso on jätetty

paikalleen. Vähimmäismääräisten etuuksien, perusturvan, jälkeenjääneisyys on keskeinen syy siihen, että lapsiperheiden tulokehitys on eriytynyt voimakkaasti ja lapset ovat eriarvoistuneet. Vähimmäismääräisen vanhempainpäivärahan korottaminen on tarpeellinen toimi lasten köyhyyden poistamiseksi.

Esitämme äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäistason korottamista samalle tasolle kuin työmarkkinatuen ja työttömän työttömyyspäivärahankin. Vihreän eduskuntaryhmän korotusesityksen jälkeen kuukausittainen summa nousee 597 euroon. Ehdotus työmarkkinatuen korottamisesta on myös osa vihreän eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjettia.

Adoptiovanhempien vanhempainvapaan pidentäminen

Nykyään ottovanhemman vanhempainvapaan pituus on sidottu lapsen syntymän ajankohtaan. Vanhempainvapaan pituus on 234 arkipäivää lapsen syntymästä. Jos lapsen syntymästä on ku-

lutunut yli 54 arkipäivää, oikeus vanhempainvapaaseen on 180 arkipäivää. Koska lapsen adoptio voi tapahtua kotimaisessa adoptiossa vasta kahdeksan viikon kuluttua lapsen syntymästä ja kansainvälisissä adoptioissa lapseksi ottaminen tapahtuu vielä tätäkin myöhemmin, ottovanhemman vanhempainvapaan pituus on yleensä 180 arkipäivää. Hallituksen esityksessä tätä aikaa ehdotetaan pidennettäväksi 200 päivään.

Vanhemman ja lapsen välisen suhteen muodostuminen vaatii aikaa riippumatta siitä, kuinka vanha lapsi on. Vihreä eduskuntaryhmä ehdottaa, että adoptiovanhemmilla on jatkossa mahdollisuus pitää vanhempainvapaata 263 päivää lapseksi ottamisesta riippumatta siitä, kuinka pian syntymän jälkeen adoptio tapahtuu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 7 §:n 2 momentti,

muutetaan 9 luvun 10 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n otsikko sekä 2 ja 3 momentti, 7 §, 14 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentti, 15 luvun 4 § ja 18 luvun 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 18 luvun 13 §:n 1 momentti laissa 1113/2005, sekä

lisätään 9 lukuun uusi 10 a §, luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 16 § sekä 11 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutetut 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, sekä pykälään uusi 5 momentti ja 15 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

9 luku

Vanhempainpäivärahat

7 ja 10 §
(Kuten HE)

10 a §

Isäkuukausi

(1 mom. kuten HE)

Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittais- ta vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäi-

vältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä 1 momentin perusteella siirrettynä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 48 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (isäkuukausi).

(3 ja 4 mom. kuten HE)

12 §

Ottovanhemman vanhempainrahakausi

Ottolapsen hoidon johdosta ottovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa 263 arkipäivää siitä, kun perhe on ottanut lapsen hoitoonsa tai kun lasta on lähdetty hakemaan syntymämaastaan. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia ottolapsia.

— — — — —

15 ja 16 §
(Kuten HE)

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

1 §

Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella ja oikeus korvaukseen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, äitiysrahan määrä on 56 ensimmäisen arkipäivän ajalta 90 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta äitiysrahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Äitiysvapaan ajalta työnantajalla on oikeus saada korvaus jokaiselta kalenterikuukaudelta,

jolta hän on ollut velvollinen maksamaan työntekijälle palkkaa tai muuta korvausta. Työntekijälle maksamastaan raskauden aikaisesta sairauslomapalkasta työnantajalla on oikeus saada korvaus enintään seitsemältä päivältä ja tilapäisen hoitovapaan ajalta maksamastaan palkasta enintään neljän päivän ajalta. Sijaisen ja työntekijän perehdyttämiskustannuksista työnantajalla on oikeus saada korvaus enintään yhden kuukauden ajalta. Korvausta maksetaan se määrä, minkä työnantaja on ollut velvollinen maksamaan tässä momentissa mainittuina vanhemmuuden kustannuksina. (Uusi)

7 §

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 23,88 euroa arkipäivältä. (Uusi)

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §
(Kuten HE)

15 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 ja 4 a §
(Kuten HE)

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

13 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

(2. ja 3. lakiehdotus kuten HE)

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2006

Anni Sinnemäki /vihr
Erkki Pulliainen /vihr
Johanna Sumuvuori /vihr
Ulla Anttila /vihr
Heidi Hautala /vihr

Rosa Meriläinen /vihr
Janina Andersson /vihr
Jyrki Kasvi /vihr
Oras Tynkkynen /vihr
Merikukka Forsius /vihr